

KOPERNIK

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE POLJSKA KULTURNA UDRUGA

A photograph of three people standing in front of a gallery wall. On the left is a man in a dark jacket and patterned tie. In the center is a woman in a light-colored top. On the right is a woman in a striped shirt with leopard print cuffs and collar. They are all smiling. The background shows various framed artworks, including a large portrait of a man.

Święta
w Koperniku
Urodziny
prof. Dalibora Blažiny
„Wisła” w San Remo
Czerwcówka

prof. Dalibor Blažina w Koperniku

Drodzy Kopernikanie!

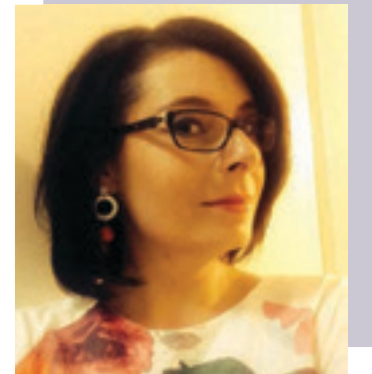
Drugi kwartał roku rozpoczęliśmy 2 kwietnia, podczas naszego cyklicznego towarzyskiego spotkania, odbywającego się w każdą pierwszą środę miesiąca, czyli tzw. „Café Kopernik”.

Kronika wydarzeń jest jasnym dowodem na to, że trzy miesiące były (co nie jest żadnym odstępstwem od normy) wypełnione po brzegi: tradycyjnymi spotkaniami świątecznymi, warsztatami, wykładami, spotkaniami w DKF-ie, wystawami, wycieczkami. Grupa wokalna „Wisła” wystąpiła zaś na festiwalu w San Remo.

Do nowego etapu w historii swojego istnienia zaczęła się szykować również nasza grupa teatralna Obserwatorium, w planach jest bowiem występ na wiosnę 2026 r. w Rijece w Teatrze Ri, podczas obchodów dwudziestolecia istnienia tamtejszego lektoratu języka polskiego; druga (w siedzibie PTK) edycja Narodowego Czytania z udziałem honorowych gości we wrześniu, oraz premiera *Słonia* na podstawie opowiadania Stanisława Mrożka o tym samym tytule. Nasze nowe przedstawienie odbędzie się w zagrzebskim centrum kultury Histrion, w październiku tego roku, w ramach wydarzenia „Kazališne večeri nacionalnih manjina” organizowanego przez Albańskie Towarzystwo Dramatyczne w Chorwacji „Mërgimtar”. Wszystkie te występy są wyzwaniem dla kopernikańskich teatrów-amatorów i wiążą się z ogromem przygotowań, tym bardziej, że po raz pierwszy będą mieli okazję zaprezentować się na profesjonalnej scenie teatralnej.

Obchodziliśmy też hucznie i po witkacowsku 70. urodziny wybitnego polonisty, tłumacza, prof. Dalibora Blažiny, który jest niezwykle zasłużony dla naszego towarzystwa i od początku swojej kariery działa jako niestrudzony ambasador kultury polskiej w Chorwacji.

Redaktor naczelna
Małgorzata Vražić

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE
POLJSKA KULTURNA UDRUGA

**M I K O Ł A J
KOPERNIK**

Palemkowanie

W dniu 9 kwietnia odbyło się niecierpliwie wyczekiwa-
ne przez wszystkich tradycyjne palemkowanie. Materiały
jak zwykle przygotowała Beata Winnicka Bożanović, która
pomogła każdemu wykonać własne palemki wielkanocne.
Krystyna Simić poprowadziła natomiast warsztaty tworze-
nia kartek wielkanocnych.

Izrada „palmi”

Dana 9. travnja održano je dugo očekivan tradicional-
na radionica izrade uskršnjih „palmi”. Kao i obično, Beata
Winnicka-Božanović osigurala je materijale te nam je po-
mogla da sami izradimo vlastite uskršnje „palme”. Paralel-
no, Krystyna Simić vodila je radionicu izrade uskršnjh če-
stitki. ■

Projekt zrealizowany dzięki wsparciu Rady do spraw mniejszości Republiki Chorwacji.
Projekt realiziran zahvaljujući potpori Savjeta za nacionalne manjine RH.

Spotkanie wielkanocne

W niedzielę 13 kwietnia zorganizowaliśmy spotkanie wielkanocne. Najpierw o godz. 12:30 odbyła się w parafii na Borovju msza święta w języku polskim, a o godz. 14:00 spotkanie przy wielkanocnych tradycyjnych polskich potrawach w naszej siedzibie. Natomiast w Wielką Sobotę 19 kwietnia o godz. 11:00 w tym samym kościele na Borovju odbyło się poświęcenie pokarmów wielkanocnych (również w języku polskim).

Uskršnje druženje

U nedjelju, 13. travnja, organizirali smo uskršnje druženje. Prvo je u 12:30 sati održana misa na poljskom jeziku u župi na Borovju, a zatim je u 14:00 sati u našem sjedištu održano druženje uz tradicionalna poljska uskršnja jela. Ko-
načno, na Veliku subotu, 19. travnja, u 11:00 sati, održan je blagoslov uskršnih jela (takoder na poljskom) u istoj crkvi na Borovju. ■

Występy grupy wokalne „Wisła”

W kwietniu odbyły się aż trzy występy grupy wokalne „Wisła”: w piątek 11 kwietnia, w ramach koncertu tradycyjnej muzyki religijnej w Centrum Kultury Dubrava o godz. 19:00; w sobotę 12 kwietnia w dzielnicy Hrvatski Leskovac o 17:00, w ramach „5. LES Festivalu” i na polskiej mszy w dniu 13 kwietnia. „Wisła” zaśpiewała polskie tradycyjne pieśni wielkopostne.

Jednak najważniejszy występ „Wisły” miał miejsce w maju. Grupa pojechała do San Remo, ale więcej na ten temat przeczytacie w relacji Krystyny Simić.

Nastupi vokalne skupine „Wisła”

Vokalna skupina „Wisła” nastupila je tri puta u travnju: u petak, 11. travnja, u sklopu tradicionalnog koncerta religiozne glazbe u Kulturnom centru Dubrava u 19:00 sati; u subotu, 12. travnja, u općini Hrvatski Leskovac u 17:00 sati, u sklopu „5. LES festivala”, te na poljskoj misi 13. travnja. „Wisła” je pjevala tradicionalne poljske korizmene pjesme. Međutim, najvažniji nastup „Wisle” održan je u svibnju. Skupina je putovala u San Remo, ali više o tome možete pročitati u izvješću Krystyne Simić. ■

Wykład Mateusza Sokulskiego

W poniedziałek 12 maja w naszej siedzibie odbył się wykład Mateusza Sokulskiego o historii Polski w okresie socjalizmu zatytułowany: *Poljske društveno-političke krize u doba socijalizma (1956, 1968, 1970. i 1980-1981)*. Wykład ten był częścią programu Festiwalu Historii Kiofest, w którym PTK „M. Kopernik” zawsze chętnie bierze udział.

Predavanje Mateusza Sokulskog

U ponedjeljak, 12. svibnja, u sjedištu društva Mateusz Sokulski održao je predavanje o povijesti Poljske u razdoblju socijalizma pod naslovom: *Poljske društveno-političke krize u doba socijalizma (1956., 1968., 1970. i 1980.-1981.)*. Ovo predavanje bilo je dio programa Festivala povijesti Kiofest, u kojem PKU „M. Kopernik” rado sudjeluje. ■

Wystawa, wykład i broszura o generale Stanisławie Maczku

We wtorek 13 maja o godz. 10:00 w Bibliotece Narodowej i Uniwersyteckiej (NSK) w Zagrzebiu z okazji otwarcia Festiwalu Historii Klio fest zaprezentowana została wystawa o gen. Stanisławie Maczku z okazji 80. rocznicy zakończenia drugiej wojny światowej. Generał Maczek to jeden z najważniejszych polskich dowódców tego okresu, dowódca Pierwszej Dywizji Pancernej, która walczyła pod Falaise. Warto przy okazji przypomnieć, że wiele wskazuje na to, iż generał Maczek był pochodzenia chorwackiego.

W środę 14 maja, również w NSK, o godz. 11:00 odbył się wykład Dariusza Iwaneczka o generale Maczku. Wykład został wygłoszony po polsku, ale wystawa i specjalna broszura dotyczące sławnego generała zostały przygotowane w języku chorwackim. Po wykładzie, o godz. 12:00 zebrani mogli również uczestniczyć w promocji książki Mateusza Sokulskiego *Polska w polityce Jugosławii w latach 1968–1981*, wydanej przez IPN Katowice. W wydarzeniu brali udział przedstawiciele Ambasady RP w Zagrzebiu, licznie pojawili się też studenci trzeciego roku zagrzebskiej polonistyki.

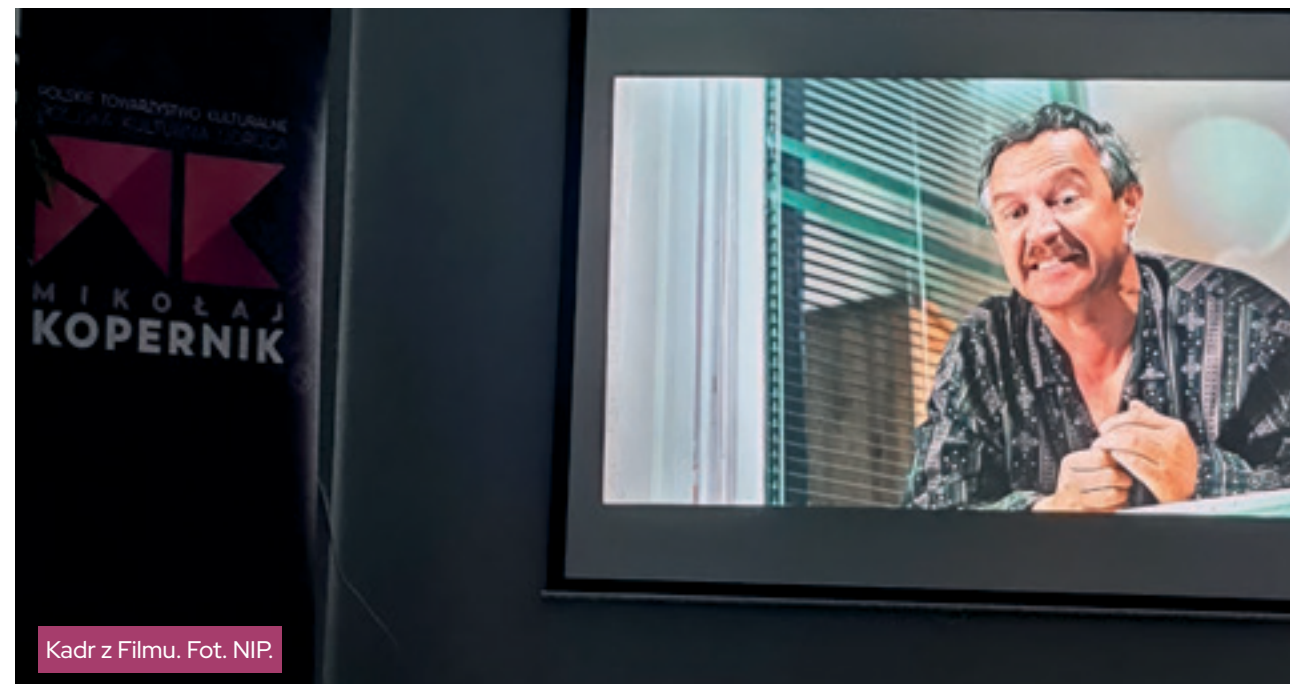
Izložba, predavanje i brošura o generalu Stanisławu Maczku

U utorak, 13. svibnja, u 10:00 sati, prigodom otvorenja Festivala povijesti Klio fest u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici (NSK) u Zagrebu postavljena je izložba o generalu Stanisławu Maczku, pripremljena povodom 80. obljetnice završetka Drugog svjetskog rata. General Maczek bio je jedan od najvažnijih poljskih zapovjednika tog razdoblja, zapovjednik Prve oklopne divizije, koja se borila kod Falaise. Vrijedi napomenuti da mnogo toga upućuje na to da je general Maczek bio hrvatskog podrijetla.

U srijedu, 14. svibnja, također u NSK-u, u 11:00 sati, održano je predavanje Dariusza Iwaneczka o generalu Maczku. Predavanje je održano na poljskom jeziku, ali su izložba i posebna brošura o slavnemu generalu pripremljene na hrvatskom jeziku. Nakon tog predavanja, u 12:00 sati prisutni su mogli sudjelovati i u predstavljanju knjige Mateusza Sokulskog *Poljska u politici Jugoslavije u godinama 1968. – 1981.*, koju je objavio Institut nacionalnog sjećanja u Katowicama. Na predstavljanju su sudjelovali i predstavnici poljskog veleposlanstva u Zagrebu, kao i brojni studenci treće godine zagrebačke polonistike. ■

Fot. SabinaFučić

Kadr z Filmu. Fot. NIP.

DKF (23 maja i 27 czerwca)

W związku z tym, że w ostatni piątek maja przypadło święto państwowe, XII już spotkanie filmowe odbyło się wcześniej – w piątek 23 maja. Tym razem w centrum naszej uwagi znalazł się obraz, który w niedawnym plebiscyście czytelników „Gazety Wyborczej” na film 25-lecia wygrał bezapelacyjnie, czyli *Dzień świra* (2002) w reż. Marka Koterskiego. W czerwcu, podczas ostatniego spotkania przed wakacjami, dyskutowaliśmy natomiast o kultowej *Konopielce* (1982) w reż. Witolda Leszczyńskiego.

Kadr z Filmu. Fot. NIP.

DKF (23. svibnja i 27. lipnja)

Budući da je posljednji petak u svibnju bio državni praznik, 12. filmski susret odrzao se ranije – u petak, 23. svibnja. Ovaj put naša je pozornost bila usmjerena na film koji je pobijedio u nedavnoj anketi čitatelja *Gazete Wyborczej* za film posljednjih 25 godina – *Dan luđaka* (2002.), u režiji Mareka Koterskog. U lipnju, tijekom posljednjeg susreta prije ljetnih praznika, razgovarali smo o kultnom klasiku *Konopielka* (1982.), u režiji Witolda Leszczyńskiego. ■

Wykład Artystyczny klan Witkiewiczów i 70. urodziny prof. Dalibora Błażyny

W środę 28 maja doszło (po raz kolejny) do niezwykłego spotkania dwóch galaktyk: kopernikańskiej i witkacjańskiej. Świątowaliśmy bowiem Rok Witkiewiczów. Małgorzata Vrażić, red. naczelna naszego kwartalnika „Kopernik” oraz półrocznika „Witkacy!” wydawanego przez Instytut Witkacego w Warszawie, pracowniczka zagrzebskiej polonistyki, wygłosiła wykład o artystycznym klanie Witkiewiczów. Jego bohaterami byli nie tylko Stanisław Ignacy Witkiewicz (Witkacy) i jego ojciec, jeden z głównych twórców stylu zakopiańskiego, Stanisław Witkiewicz, ale i matka Witkacego, pianistka, Maria z Pietrkiewiczów Witkiewiczowa; rzeźbiarka Maria Witkiewiczówna, zwana Dziudzią; Jan Koszczyc Witkiewicz, który zaprojektował siedzibę rodziny na Antałówce w Zakopanem, czy jego wnuk, śpiewak operowy, Maciej Rafał Witkiewicz.

W Zagrzebiu mieliśmy dodatkową okazję do świętowania, gdyż w tym roku swoje 70. urodziny obchodził znakomity polonista i tłumacz twórczości Witkacego na język chorwacki, czyli prof. Dalibor Błażina. Mogliśmy mu wręczyć specjalnie wykonany na tę okazję prezent – krawat z napisem „Istnienie Poszczególne”.

Wydarzeniu patronował zgrzyliwy odcień fioleto... naszych, bardzo licznie przybyłych gości, poczęstowaliśmy drinkiem tej właśnie barwy, wymyślonym przez Małgorzatę Vrażić. Zebrani mogli też obejrzeć animację Klaudiusza Wesołowskiego *Miazmat* oraz wydawnictwa Instytutu Witkacego.

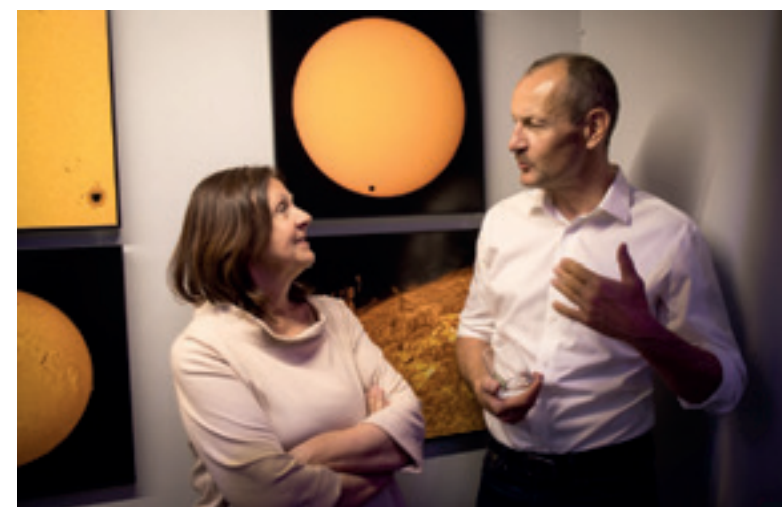

Umjetničko predavanje: *Klan Witkiewicz* i 70. rođendan profesora Dalibora Blažine

U srijedu, 28. svibnja, dogodio se (još jednom) izvanredan susret dviju galaksija: Kopernikanske i Witkacyjeve. Proslavili smo Godinu Witkiewicza. Małgorzata Vražić, glavna urednica našeg tromjesečnika „Kopernik” i polugodišnjeg časopisa „Witkacy!” koji objavljuje Witkacyjev institut u Varšavi, te nastavnica na zagrebačkoj polonistici, održala je predavanje o umjetničkom klanu Witkiewicza. Među njezinim protagonistima bili su ne samo Stanisław Ignacy Witkiewicz (Witkacy) i njegov otac, jedan od glavnih stvaratelja zakopanskog stila, Stanisław Witkiewicz, već i Witkacyjeva majka, pijanistica Maria Witkiewicz, rođena Pietrzykiewicz; kiparica Maria Witkiewicz, poznata kao Dziudzia; Jan Koszczyk Witkiewicz, koji je projektirao obiteljsku rezidenciju u Antałówki u Zakopanama; i njegov unuk, operni pjevač Maciej Rafał Witkiewicz.

U Zagrebu smo imali dodatni razlog za slavlje jer je ove godine profesor Dalibor Blažina, ugledni polonist i prevoditelj Witkacyjevih djela na hrvatski jezik, proslavio svoj 70. rođendan. Tom prigodom uručili smo mu posebno izrađen poklon – kravatu s natpisom „Istnienie Poszczególne” (Individualno postojanje).

Događaj je bio inspiriran sarkastičnom nijansom ljubičaste... naše brojne goste, koji su stigli u velikom broju, počastili smo pićem upravo te boje, koje je osmislila Małgorzata Vražić. Okupljeni su također imali priliku pogledati animacije Klaudiusza Wesołowskog, *Miazmat*, i publikacije Witkacyjevog instituta. ■

Czerwówka jak majówka

W tym roku mieliśmy czerwówkę...! A jak było? Przeczytajcie sami. Sprawozdanie napisała uczennica Polskiej Szkoły Zosia Polańska:

„7 czerwca 2025 r. o siódmej rano wyjechaliśmy autobusem z Zagrzebia na dwudniową wycieczkę. Po kilku godzinach jazdy, podczas której wielokrotnie śpiewaliśmy wesołe piosenki, dojechaliśmy do Domu Velebit (Velebitska kuća) w miejscowości Krasno. W Domu Velebit wysłuchaliśmy opowieści o zwierzętach, roślinach i ludziach zamieszkujących górę oraz o znajdujących się tam jaskiniach i życiu w nich. Następnie pojechaliśmy do Kutereva, do prowadzonego przez wolontariuszy schroniska niedźwiedzi, w którym obecnie przebywa osiem osobników. Mogliśmy zobaczyć te potężne zwierzęta z bardzo bliska. Potem pojechaliśmy na obiad, gdzie odbył się zwyczajowy quiz o parkach narodowych, w którym dzieci grały przeciwko

rodzicom. Wygrały oczywiście dzieci. Następnie udaliśmy się do źródła rzeki Gacki, gdzie znajdują się zabytkowe, lecz wciąż działające młyny. Rzeka wyglądała zjawiskowo. Po zwiedzaniu i kupieniu maki lub pamiątek pojechaliśmy do hotelu w Senju, po czym poszliśmy pływać w morzu, które okazało się zaskakująco ciepłe, a potem poszliśmy na kolację. Następnego dnia po śniadaniu ruszyliśmy zwiedzać górującą nad Senjem twierdzę Nehaj, w której usłyszeliśmy o słynnych chorwackich Uskokach, i obejrzelśmy kolekcję broni. Następnie pojechaliśmy do Crikvenicy, gdzie odbyliśmy spacer śladami Polaków i dowiedzieliśmy się o ich życiu tam – każdy dostał rolę do odegrania i odpowiedni rekwizyt. Następnie poszliśmy na obiad, a potem na plażę, gdzie kąpaliśmy się drugi raz w czasie tej wycieczki. Po kąpieli i lodach ruszyliśmy z powrotem do Zagrzebia”.

Projekt wycieczki był współfinansowany ze środków chorwackiego MZOM, Ambasady RP w Zagrzebiu i Przedstawiciela Polskiej Mniejszości Narodowej miasta Zagrzebia.

Lipanski izlet kao svibanjski izlet

Ove godine imali smo lipanski izlet...! A kakav je bio? Pročitajte sami. Izvještaj je napisala Zosia Polańska, učenica Poljske škole:

„Dana 7. lipnja 2025. u 7 sati ujutro autobusom smo krenuli iz Zagreba na dvodnevni izlet. Nakon nekoliko sati vožnje, tijekom koje smo pjevali vesele pjesme, stigli smo u Velebitsku kuću u Krasnu. U Velebitskoj kući slušali smo priče o životinjama, biljkama i ljudima koji nastanjuju planinu, kao i o špiljama i životu u njima. Zatim smo otišli u Kuterevo, u utočište za medvjede kojim upravljaju volonteri, a u kojem trenutno živi osam jedinki. Mogli smo izbliza vidjeti ove moćne životinje. Nakon toga smo otišli na ručak, gdje se održao tradicionalan kviz o nacionalnim parkovima, u kojem su djeca igrala protiv svojih roditelja. Djeca su, naravno,

pobijedila. Zatim smo otišli do izvora rijeke Gacke, gdje se nalaze povijesni, ali još uvijek aktivni mlinovi. Rijeka je izgledala spektakularno. Nakon razgledavanja i kupnje brašna ili suvenira, otišli smo u hotel u Senju, a zatim se okupali u moru, koje je bilo iznenađujuće toplo, a onda smo otišli na večeru. Sljedećeg dana, nakon doručka, krenuli smo u istraživanje tvrđave Nehaj, koja se nadviđa nad Senjom, gdje smo čuli o poznatim hrvatskim uskocima i vidjeli zbirku oružja. Zatim smo otišli u Crikvenicu, gdje smo hodali tragovima Poljaka i učili o njihovom životu tamo – svatko je dobio ulogu i rekvizit. Nakon toga smo otišli na ručak, a zatim na plažu, gdje smo se kupali drugi put na ovom putovanju. Nakon kupanja i sladoleda vratili smo se u Zagreb.“

Projekt izleta sufinancirali su MZOM, Veleposlanstvo Republike Poljske u Zagrebu i Predstavnik poljske nacionalne manjine u gradu Zagrebu. ■

Krystyna Simić

Grupa wokalna „Wisła” na festiwalu „Côte d’Azur” w San Remo

W dniach 15-19 maja 2025 r. odbył się IV Festiwal Folklorystyczny „Cote d’Azur” w San Remo, który obejmował występy zespołów tanecznych, chórów i orkiestr muzycznych. Intencją organizatorów i motywem przewodnim festiwalu było zaprezentowanie tradycji kulturowych różnych krajów oraz umożliwienie członkom grup spotkania się, nawiązania przyjaźni i prezentacji kultury poprzez taniec i muzykę. Ideą festiwalu było przybliżanie muzyki, tańca, tradycji mieszkańcom miasta i obecnym turystom.

Z ogromną radością dzielimy się wspomnieniami z naszego udziału w tym festiwalu, który był niezapomnianym doświadczeniem pełnym muzyki, tańca, kolorów i emocji. Przez kilka festiwalowych dni mieliśmy zaszczyt reprezentować Polskie Towarzystwo Kulturalne „Mikołaj Kopernik” z Zagrzebia na międzynarodowej scenie, poznać zespoły z Polski, Serbii, Litwy, Bułgarii i Hiszpanii, zaprezentować piękne polskie stroje ludowe, polskie piosenki ludowe, głównie z repertuaru zespołu „Mazowsze”, które wzbudziły ogromne zainteresowanie i entuzjazm publiczności, być ambasadorami polskiej tradycji i kultury ludowej.

Wyjazd naszej grupy na IV Festiwal Folklorystyczny „Cote d’Azur” w San Remo poprzedziły kilkumiesięczne przygotowania – próby z naszym dyrygentem muzycznym Janem Nagliciem, kompletowanie i staranne „odświeżanie” strojów ludowych, kontakty z organizatorem festiwalu, płatności oraz organizacja transportu do miejsca docelowego. Na ok. dwa tygodnie przed wyjazdem niespodziewanie zostaliśmy bez akompaniamentu muzycznego. Wyjątkowa sytuacja i pilne poszukiwania sprawiły, że udało się nam znaleźć dwuosobowy zespół muzyczny w składzie: Ian Judaś – instrument handpan i Mehmed Sadović

„Meki” – gitara. Nastąpiły dodatkowe intensywne próby, czasem przeplatane chwilami zwątpienia, jednak pełni nadziei na udany festiwalowy występ wyruszyliśmy w czwartek 15 maja o godz. 6:00 z Zagrzebia w stronę Włoch.

Tradycyjne już, nasz kierowca Borislav Bursać oraz jego syn Dario w niewielkim nowoczesnym autobusie marki Mercedes stawili się punktualnie w umówionym miejscu i zabrali w daleką podróż naszą 14-osobową grupę w składzie: Janina Wojtyna-Welle, Lidia Cieślińska-Živčić, Teresa Szymańska-Čutura, Mariola Ewa Dunaj, Krystyna Simić, Bogumiła Zofia Vučić, Teresa Maria Surla, Małgorzata Skibińska-Muić, Julija Matijević-Sosa, Renata Pelenokaite, Marta Cvetkov, Francika Popek, Marek Mladen Stanović i Viktor Zavacki.

Podróż przebiegła pomyślnie, w dobrej i wesołej atmosferze. Nie mogło zabraknąć i smakotyków, które zabraliśmy ze sobą. Wieczorem dojechaliśmy do miejsca naszego zakwaterowania – Hotelu Villa San Giuseppe – secesyjnego obiektu usytuowanego przy plaży w San Bartolomeo al Mare. Po ulokowaniu się w hotelu, jeszcze tego samego wieczoru, „Wisła” odbyła przedfestiwalową próbę.

Następnego dnia (16 maja) od rana towarzyszyły nam dobry humor (po-

mimo długiej i wyczerpującej podróży), lekkie podekscytowanie i pragnienie, aby wszystko pomyślnie udało się nam na scenie. Po smakowitym śniadaniu w hotelu, przystąpiliśmy do przygotowań do występu. Ubraliśmy się w nasze piękne polskie stroje ludowe: kolorowe spódnice, haftowane gorsety, halki, haftowane bluzki, suknie, czepki, fartuszki, wianuszki, haftowane kontusze, spodnie, czapki z pawimi piórami, kapelusze z muszelkami, buty „spotykanki” i buty z cholewami. Następnie, już w strojach ludowych, „na stojąco”, odbyliśmy kolejną próbę.

W południe zajęliśmy swoje miejsca w autobusie i ruszyliśmy do San Remo. Tam, w punkcie zbiorczym (na parkingu naprzeciwko Casina Sanremo), przywitali nas organizatorzy i inne grupy folklorystyczne z Bułgarii, Hiszpanii, Serbii, Polski i Litwy. Serca nam podskoczyły, a twarze rozpromieniły na widok Krakowiaków z Polski. Rozwinęliśmy więc nasz biało-czerwony transparent z napisem: GRUPA WOKALNA „WISŁA” PTK „M. KOPERNIK” – ZAGRZEB i spacerkiem przeszliśmy do miejsca, gdzie każda z grup ustawiła się do pamiątkowych fotografii. Następnie, formując barwny korowód wszystkich uczestników festiwalu, ruszyliśmy główną ulicą miasta San Remo do sceny na Piazza Borea d’Olmo. Po drodze roz-

brzmiewały śpiewy, muzyka, taniec, a wszystko to nagradzane było aplauzami, fotografiami i miłymi komentarzami lokalnych mieszkańców i licznych turystów. Pogoda fantastycznie dopisała, co dodatkowo uwidoczniło piękno kolorowych strojów i stworzyło radosną atmosferę w mieście.

O godzinie 14:00 rozpoczęły się występy. Grupy kolejno prezentowa-

ły swoje kraje w barwnych strojach ludowych śpiewając, tańcząc, wirując... niczym rozkołysane, różnobarwne kwiaty na łące przy akompaniamencie/śpiewie ptaków, świerszczy, przyrody przywołującej nadejście lata. „Wisła” występowała jako przedostatnia grupa. Spiesznie ustawiliśmy się na scenie wraz z transparentem i polską flagą, i na pierwsze dźwięki

instrumentu handpan rozpoczęliśmy występ. Początkową treść i drobne „potknięcia” szybko nadrobiliśmy dźwięcznymi, pewnymi głosami i zaśpiewaliśmy po kolei piosenki: *Czerwone jagody*, *To i hola*, *Walczyk w Warszawie* oraz *Kukułeczkę*. Po tem nastąpił gromki aplauz widzów, a z naszej strony zadowolenie, duma z dobrze wykonanego zadania. Na

zakończenie festiwalu w San Remo organizatorzy zaprosili przedstawicieli poszczególnych grup na scenę i uhonorowali, wręczając im pamiątkowe plakietki w podziękowaniu za uczestnictwo w festiwalu.

Festiwalowej uroczystości towarzyszyły słoneczna pogoda, przyjazna, wspólnotowa atmosfera, liczne sesje zdjęciowe, nawiązywanie cennych

kontaktów, zadowolenie i poczucie wielkiego spełnienia. Po udanym występie „Wisła” udała się na zwiedzanie malowniczego, nadmorskiego miasta San Remo i zasłużony odpoczynek. Następne dni, będące częścią składową wyjazdu na festiwal, wykorzystaliśmy na odwiedzenie (we własnym zakresie) urokliwych miejscowości Lazurowego Wybrzeża: Cannes, Nicei,

Monako (wraz z Monte Carlo), a także Antibes i Menton. Było cudownie!

Uczestnictwo grupy wokalne „Wisła”, Polskiego Towarzystwa Kulturalnego „Mikołaj Kopernik” z Zagrzebia w IV Festiwalu Folklorystycznym „Cote d’Azur” w San Remo (15-19 maja 2025 r.), został zrealizowany dzięki dofinansowaniu z Rady do Spraw Mniejszości Narodowych Republiki Chorwacji. ■

Magdalena Najbar-Agičić

W naszej bibliotece

Od 2013 roku w Polskim Towarzystwie Kulturalnym „M. Kopernik” działa biblioteka przeznaczona głównie dla naszych członków, którzy wpisując się do PTK automatycznie zyskują prawo korzystania z naszych zbiorów. Zapisać się i korzystać z biblioteki mogą również osoby spoza organizacji. Biblioteka liczy ok. 3000 egzemplarzy i są to przede wszystkim książki w języku polskim oraz literatura polska przetłumaczona na język chorwacki. W księgozbiorze przeważają najnowsze wydania współczesnej literatury polskiej i obcej jak również literatura popularno-naukowa oraz książki dla dzieci i młodzieży. Aby ułatwić naszym czytelnikom wybór lektury, proponujemy w każdym kolejnym wydaniu czasopisma kilka tytułów. Zachęcamy do czytania i zapraszamy do naszej biblioteki.

Róża Luksemburg w 1907 r.

Róża z feministką Clarą Zetkin (po lewej), 1910 r.

Weronika Kostyrko

Róża Luksemburg. Domem moim jest cały świat

Wydawnictwo Marginesy
Warszawa 2024

W ciągu ostatnich lat biografia stała się (nie tylko w Polsce) gatunkiem bardzo popularnym. Na fali tej popularności pojawiło się na rynku wydawniczym wiele biografii znanych postaci, m.in., wydana w zeszłym roku, biografia Róży Luksemburg pt. *Róża Luksemburg. Domem moim jest cały świat* pióra Weroniki Kostyrko. Książkę tę polecam wszystkim, po pierwsze dlatego, że jest świetnie napisana, a po drugie, iż dotyczy postaci, która z całą pewnością zasługuje na to, aby ją lepiej poznać.

Róża Luksemburg, jak wskazuje *Wielka encyklopedia PWN*, to: „teoretyk i działaczka polskiej i niemieckiej socjaldemokracji, ekonomistka”, ważna figura w historii światowej socjaldemokracji. Choć większość życia spędziła poza Polską, studiując w Szwajcarii i działając politycznie głównie w Niemczech, to pochodziła z Polski. Urodziła się 5 marca 1871 r. w Zamościu, wychowała w Warszawie w zasymilowanej rodzinie żydowskiej, a język polski był jej pierwszym językiem.

Pomimo że Róża Luksemburg jest „po Marii Skłodowskiej-Curie najbardziej znaną na świecie Polką”, jak podkreśla samo wydawnictwo, to do dziś pozostaje postacią stosunkowo mało znaną w Polsce. Warto się zastanowić, dlaczego tak jest?

Starszemu pokoleniu imię Róży Luksemburg kojarzy się z historią ruchu robotniczego, która była ważną częścią programu nauczania szkolnego, obciążonego ideologią w czasach socjalizmu. Dodatkowo, Luksemburg, wspominana wraz z Feliksem Dzierżyńskim i Julianem Marchlewskim weszła w poczet „zdrajców narodu”, dlatego nie starano się zapamiętać faktów z jej życia, ale też w pewien sposób została wyparta z polskiej pamięci narodowej. A tymczasem Róża Luksemburg jest „ikoną pacyfizmu, internacjonalizmu i demokratycznego socjalizmu” i wypada się zgodzić ze twierdzeniem, że „jej biografia była traktowana instrumentalnie i zakłamywana”.

Młode pokolenia, które nie były w szkole uczone o historii ruchu robotniczego, często o Róży Luksemburg w ogóle nie miały okazji wiele usłyszeć. Z pewnością warto więc zapoznać się z jej fascynującą biografią. W książce Weroniki Kostyrko poznajemy bowiem Różę Luksemburg nie tylko jako polityczkę i rewolucjonistkę, ale i kobietę pod wieloma względami wyjątkową (wybitnie inteligentną, znającą biegle kilka języków, interesującą się ekonomią, historią, filozofią, ale i botaniką czy geologią i z pasją zgłębiającą wiedzę z zakresu tych dziedzin) ■

Slaven Kale

Hrvatski odjeci povrataka Poljske nezavisnosti 1918. godine

Koliko je važna državna nezavisnost najbolje znaju narodi koji su je izgubili i koji su se za nju borili. Nezavisne Poljske nije bilo na političkoj karti Europe sto dvadeset i tri godine. Tijekom tih godina Poljaci su se požrtvovno borili kako bi održali svoj nacionalni identitet i vratili svoju nezavisnost. Njihov trud ovjenčan je uspjehom 1918. godine, što se svake godine 11. studenoga obilježava poljskim državnim praznikom – Danom nezavisnosti.

Kakvi su bili hrvatski odjeci povratka poljske nezavisnosti, kako su hrvatski političari reagirali na obnovu nezavisne Poljske i kakvi su bili hrvatsko-poljski odnosi u prvim godinama Druge Republike?

Narodno vijeće SHS i Poljaci

Već u listopadu 1918. godine Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba, političko tijelo Slovenaca, Hrvata i Srba u Austro-Ugarskoj Monarhiji, uputilo je brzojav Tadeuszu Tertilu (članu predsjedništva Poljske likvidacijske komisije Galicije i Cieszyńskiej Szlęski) sljedećeg sadržaja: „Prigodom konstituiranja Narodnog vijeća obnavlja narod SHS tvrdu vjeru danu u času zajedničke borbe. S Vama smo u dobru i zlu do ostvarenja naših konačnih ideala slobodne države Poljaka i Jugoslavena. Živio poljski narod.”

U listopadu je Svetozar Pribičević, potpredsjednik Narodnog vijeća,

u govoru na Markovu trgu povodom objave Deklaracije Narodnog vijeća pozdravio Čeha i Poljake, „braću, koja se bore s nama za iste ciljeve”.

Nakon toga, na povijesnoj sjednici Hrvatskog sabora 29. listopada 1918. na kojoj je proglašen raskid veza Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s Ugarskom i Austrijom te stupanje u Državu Slovenaca, Hrvata i Srba, predsjednik Sabora Bogdan Medaković u govoru kojim je otvorena sjednica pozdravio je braću Slavene, spominjući pritom Čeha i Poljake. Nastavak je to prikazivanja Poljaka kao slavenske braće, prisutan još u 19. stoljeću. Na toj je sjednici Svetozar Pribičević rekao: „Braća Poljaci slave uskrnuće svoje države, zato ih pozdravljam kao i sav

naš narod S. H. S. u njihovom jedinstvu u slobodi”. Zastupnici su na te riječi ustali i burno odobravali.

Početkom studenoga 1918. godine poljski premijer Józef Świeżyński u ime poljske vlade uputio je poruku Narodnom vijeću SHS. Świeżyński je srdačno pozdravio Državu Slovenaca, Hrvata i Srba i izrazio nadu da će budućnost slavenskim narodima donijeti sreću i napredak.

Istog mjeseca poljski ministar unutarnjih poslova Stanisław Głąbiński iz Krakova Narodnom vijeću SHS uputio je sljedeće riječi: „U danima ostvarenja Vaše slobode šalje Vam Vaš prijatelj i danas ministar države Poljske srdačne želje i izraze neizmjerne radosti, što se naš zajednički program naroda približio k ostvare-

nju. Savez naših država prestaje biti samo ideal, jer postaje činom prije nego što smo to mogli i pomisliti. Neka Bog blagoslovi djela koja smo počeli s voljom i poradi dobra naših naroda.”

Kao odgovor na te pozdrave, 10. studenog 1918. Predsjedništvo Narodnog vijeća SHS poslalo je poljskoj vladi u Krakovu dva brzojava. Prvi je upućen ministru predsjedniku Józefu Świeżyńskom: „U ime Narodnog vijeća SHS najsrdačnije zahvaljujemo na pozdravu poljske vlade. S naše strane radujemo se pravim osjećajem oduševljenja, što je poljski narod poslije tolikih patnji izliječio historijsku nepravdu na njem počinjenu i opet ujedinio rastrgane dijelove svog tijeka u svoju suverenu narodnu državu, kako sada može ponosan i cjelokupan stupiti ostvarenju svoje svijetle budućnosti na svoju sreću i napredak kao i svih slavenskih naroda.” Drugi brzojav bio je namijenjen poljskom ministru unutarnjih poslova Stanisławu Głąbińskom: „Predsjedništvo Narodnog vijeća Slovenaca,

Hrvata i Srba srdačno se zahvaljuje na Vašem pozdravu prilikom konstituiranja vaše slobodne države te se veseli što može, pozdravljajući Vas na novom položaju, od srca poželjeti da se naše veze s bratskom slobodnom Poljskom što više ojačaju i prodube i da u sporazumnom radu i toploj ljubavi izgradimo osnove za bolju budućnost naših naroda, kojih cilj prirodno leži u savezu država svjetsnog Slavenstva i u zajednici općih interesa.” Oba brzojava u ime Predsjedništva Narodnog vijeća potpisali su Svetozar Pribičević i Ante Pavelić (zubar).

Diplomatske veze s Poljskom i vojna pitanja

Kako bi se dobila šira slika diplomatskih odnosa vrijedi navesti da je iz Beča 3. siječnja 1919. u Beograd otputovala poljska diplomatska misija sa zadaćom uspostave diplomatskih i trgovačkih veza između Kraljevine SHS i Republike Poljske. Poljska vlada je potom, želeći pokazati interes

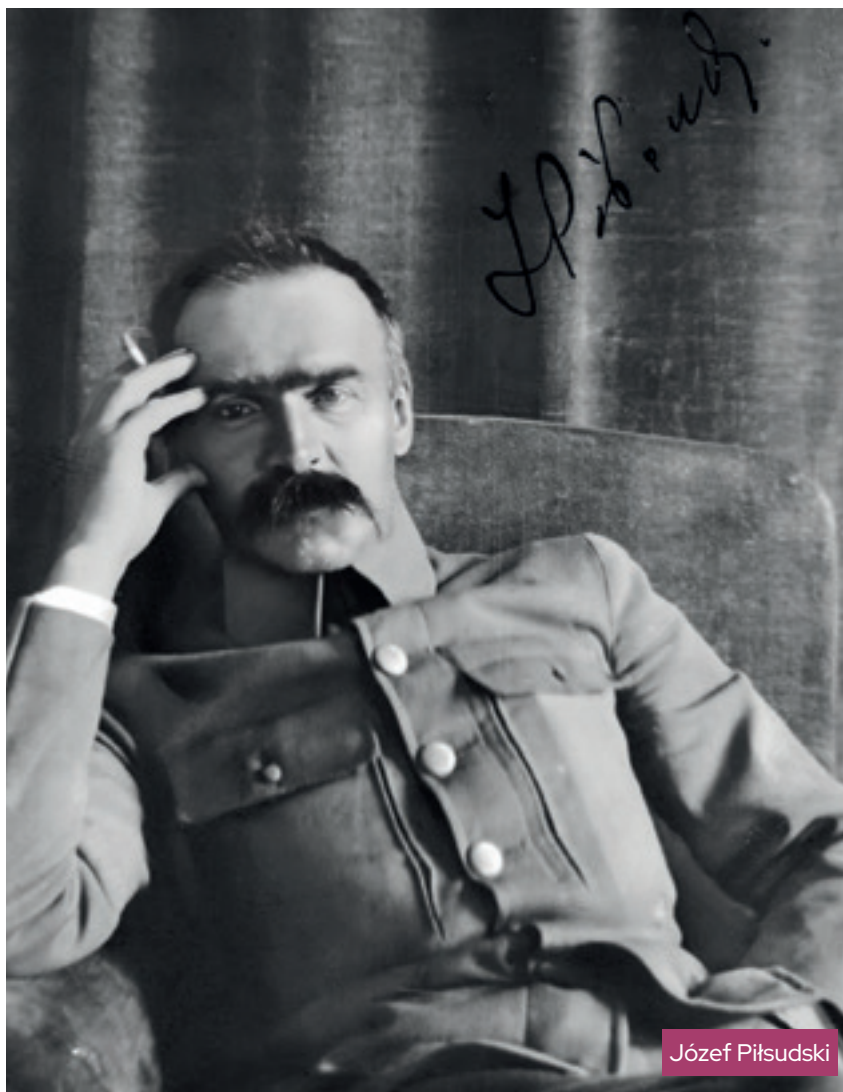
koji pridaje diplomatskim odnosima Republike Poljske i Kraljevine SHS, akreditirala za otpravnika poslova na dvoru Kraljevine SHS Czesława Pruszyńskiego.

Iz zagrebačkih novina možemo doznati o dolasku prvog poljskoga diplomatskog predstavnika u Zagreb. Naime, 26. studenog 1918. objavljena je vijest da poljski vojni delegat u Zagrebu, zapovjednik sabirne postaje za vojnike Poljake raštrkane na području jugoslavenske države i za poljske jedinice major Franciszek Kopeczny uređuje u Zagrebu i to u Boškovićevoj ulici broj 2 na 1. katu. Na toj istoj adresi 1919. godine djelovao je i poljski konzulat. Inače, prvo poljsko diplomatsko predstavništvo osnovano je u Zagrebu već krajem 1918. godine, a kao prvi diplomatski predstavnik Republike Poljske spominje se Marceli Szarota, koji je kao chargé d'affaires u Zagrebu boravio u studenome 1918. godine.

Vratimo se poljsko-hrvatskim, odnosno poljsko-južnoslavenskim vojnim vezama. Dana 1. studenoga 1918.

Sjednica Hrvatskog sabora 1918.

Józef Piłsudski

Glavno zapovjedništvo poljske vojske poslalo je depešu Narodnom vijeću u Zagrebu. U depeši se informira da su poljske vlasti poduzele radnje da se jedinice južnoslavenskih naroda iz poljskih područja potpuno opremljene i naoružane pošalju u jugoslavensku državu. U depeši se moli Narodno vijeće da na jednak način postupa s poljskim jedinicama. Uz to, Glavno zapovjedništvo napominje da Narodno vijeće još nema poslanika u Poljskoj i od njega traži brzo donošenje i objavu odluke o poljskim jedinicama.

Što se tiče vojnih tema, Poljaci su u zagrebačkim medijima spomenuti i u kontekstu predaje austro-ugarske mornarice Narodnom vijeću SHS. Naime, krajem listopada 1918. godine u Puli se vijeće jugoslavenskih mornara sastalo s Česima i Poljaci-

ma i donijelo rezoluciju kojom Jugoslaveni pod svoju upravu preuzimaju ratnu mornaricu i pulske tvrđave. U rezoluciji se navodi da se u tom preuzimanju Jugoslavenima dobrovoljno priključuju Česi i Poljaci. Početkom studenoga novine su obavijestile da su njemački i mađarski članovi biše austro-ugarske mornarice potajno pobjegli iz Pule, dok su Česi i Poljaci ostali na svojim mjestima, znajući da bi njihov odlazak „za nas“, kako je to zapisano u *Hrvatskoj riječi*, značio neprocjenjivu štetu. Poljski vojnici bili su prisutni i u Kotoru, kada je tamošnja mornarica bivše Monarhije bila ukidana.

U to su vrijeme kroz Zagreb prolazili poljski vojnici. Primjerice, 18. prosinca 1918. u Zagreb je iz Broda pristigao bolnički vlak s oko 200 bolesnih vojnika, od kojih su manji dio

činili Poljaci i Nijemci. Tada je objavljeno da će dio vojnika biti smješten u zagrebačke bolnice, a dio krenuti na svoja daljnja odredišta. Još je značajnija vijest od 17. siječnja 1919. godine, da se u Dubrovniku tada nalazi 1000 Poljaka, pripadnika nekađanje austro-ugarske vojske.

Stavovi hrvatskih političkih stranaka o Poljskoj i Poljacima

Slijedi nekoliko riječi o stavovima najvažnijih hrvatskih političkih stranaka o Poljskoj i Poljacima.

Glavno glasilo Hrvatske ujedinjene samostalne stranke, *Hrvatska riječ*, zalagalo se da se sva otvorena pitanja, pa tako i poljsko pitanje riješe na temelju potpune suverenosti, slobode i nezavisnosti, kako je to u svom odgovoru Austro-Ugarskoj Monarhiji izjavio američki predsjednik Thomas Woodrow Wilson.

Stav vođe Hrvatske pučke seljačke stranke, Stjepana Radića, doznajemo iz njegovog članka „Poruka seljačkomu narodu o Narodnom vijeću i o narodnom oslobođenju, o zajednici s Česima i Poljacima, o skorom miru i o seljačkom pravu“ objavljenog u listu *Dom* 9. listopada 1918. godine. Radić je Poljake prikazao kao veliki mučenički narod te kao braću „našeg naroda“. Založio se da Slovenci, Hrvati i Srbi stvore čvrstu zajednicu s Česima, Slovancima i Poljacima. Prema Radiću, „samo u iskrenoj i čvrstoj zajednici s Česima, Poljacima mi ćemo Hrvati, Slovenci i Srbi i u svjetskom međunarodnom savezu uspješno pripomoći da se svjetski mir sklopi tako da se tim mirom iskorijene ona četiri velika svjetska zla (...) militarizam, kapitalizam, birokratizam i feudalizam“. Iz završnih riječi tog članka vrijedi izdvojiti: „Živjela naša zajednica s ujedinjenom i oslobođenom Čehoslovačkom i Poljskom!“ Takvo Radićevo zalaganje za savezništvo s Česima i Poljacima nije bila novost jer je nekoliko mjeseci ranije u *Domu* objavio članak „Za veliku

Józef Świeżyński

slavensku narodnu slogu ili za trojni savez češko-poljsko-jugoslavenski“. Tada je ustvrdio da je prirodno da narodi slični po jeziku, prosvjeti i zajedničkoj nevolji sklapaju saveze koji su jedini kadri spriječiti međunarodno klanje kakav je bio Prvi svjetski rat. Prema Radiću, temelj takvom velikom narodnom savezu između Čeha, Hrvata, Srba i Poljaka položen je 1918. godine. Vođa seljačke stranke naglasio je da je upravo njegova stranka shvatila da dok god je veliki poljski narod podjarmljen i rastrgan te dok je neslobodan i rastepen češki narod Hrvati niti sami, niti u zajednici sa Srbima i Slovencima ne mogu se sjediniti i osloboditi. Tu se pozvao na program svoje stranke iz 1904. godine, u kojem je navedeno da se bez oslobođenja Čeha i Poljaka ne da zamisliti niti „naše“ ujedinjenje i oslobođenje.

Kakav je bio stav Socijaldemokratske stranke Hrvatske i Slavonije o tadašnjoj poljskoj politici i o borbi Poljaka s drugim susjednim zemljama? U *Slobodi*, glasilu te stranke, pronalazimo oštru kritiku Poljske. Jedan od članova stranke, Vladimir Bornemissa, na stranačkoj konferenciji krajem siječnja 1919. ustvrdio je da Poljaci pod svoju vlast žele

staviti područja na kojima većinom živi tuđi narod. Pri tome je naglasio da je buržoazija (ne samo poljska) u svojoj biti imperijalistička. U tom kontekstu spomenuti su, među ostalima, sukobi Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca s Talijanima, Čeha s Mađarima, Nijemcima i Poljacima, Nijemaca s Poljacima i Dancima te Poljaka s Rusima, Litvancima i Ukrajinjcima. Stav o poljskom imperijalizmu ponovljen je i kasnije.

Za kraj nekoliko riječi o stavovima Stranke prava. Ta stranka zagovarala je republikansku hrvatsku državu, koja bi se nalazila u federativnom savezu država Slovenaca, Hrvata i Srba. Pravaši iz te stranke predlagali su da se takav savez „što prije nađe u što bližem doticaju sa slobodnom Bugarskom i Čehoslovačkom te s poljskom državom radi ojačanja sveslavenske uzajamnosti, da se tako tim lakše očuvamo od prevlasti inorodnih, jačih i većih naroda“. Riječ je o ulomku iz zaključka Vijeća Stranke prava usvojenog 28. studenoga 1918. godine.

Zaključak

Jedan od najvažnijih događaja u poljskoj povijesti, povratak poljske nezavisnosti 1918. godine, vodeći hrvatski političari su ne samo pozdravili nego su i izrazili želju za jačanjem veza novostvorene Republike Poljske i novostvorene Države Slovenaca, Hrvata i Srba. Iz dopisa koje su razmijenili predstavnici Narodnog vijeća SHS i Republike Poljske, kao i iz stranačkih medija vidljiva je slika Poljaka i Hrvata kao bratskih naroda. Jedini otklon od takvih srdačnih odnosa čini Socijaldemokratska stranka Hrvatske i Slavonije koja je kritizirala Poljake u kontekstu opće kritike buržoazije i imperijalizma.

Na taj je način u prevladavajućoj atmosferi međusobne povezanosti i razumijevanja započelo jedno od najdinamičnijih razdoblja hrvatsko-poljskih veza, razdoblje između dva svjetska rata. ■

Stanisław Głąbiński

Stjepan Radić

Tadeusz Tertel

KOPERNIK

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE POLJSKA KULTURNA UDRUGA

Polskie Towarzystwo Kulturalne „Mikołaj Kopernik” w Zagrzebiu;

Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik” u Zagrebu

10000 Zagreb, Savska 34/36, Hrvatska

Tel: 00385 1/ 49 21 919

e-mail: kopernik@kopernik.hr

Strona internetowa: www.kopernik.hr

Profil na Facebooku: <https://www.facebook.com/ptkkopernik>

Redakcja/Uredništvo:

Urednica/Redaktor naczelna: Małgorzata Vražić

Członkowie redakcji/ Članovi uredništva: Damir Agičić,

Magdalena Najbar-Agičić, Arkadiusz Niziński, Marek Stanojević,

Jolanta Sychowska-Kavedžija, Beata Winnicka-Božanović,

Janina Wojtyna-Welle, Ewa Zrno

Dystrybucja/Distribucija: Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik” u Zagrebu

Nakład/Naklada: 150 primjeraka

Druk/Tisak: Banian ITC, Zagreb

Skład/Grafička oprema: Ibis grafika, Zagreb

Kwartalnik jest wydawany przy finansowym poparciu Rady do spraw Mniejszości Narodowych Republiki Chorwackiej oraz Stowarzyszenia Wspólnota Polska ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych za pośrednictwem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

Kwartalnik se izdaje uz finansijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine RH te Udruženja Wspólnota Polska iz Ureda Ministarstva vanjskih poslova.

U broju su korišteni materijali koje su poslali članovi PKU „Mikołaj Kopernik”. Korištene fotografije i grafike su javno vlasništvo ili pripadaju PKU „Mikołaj Kopernik”, čine privatnu zbirku i ne podliježu autorskoj zaštiti. Slike koje se odnose na pojedine događaje korištene su u skladu s dogovorom s vlasnicima slika u skladu s autorskim pravom.

Informacja o zadaniu publicznym:

PROJEKT FINANSOWANY PRZEZ MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ W KONKURSIE „POLONIA I POLACY ZA GRANICĄ 2024- MEDIA I STRUKTURY”.

PROJEKT FINANCIRAN OD STRANE MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA REPUBLIKE POLJSKE U NATJEČAJU „POLONIJA I POLJACI U INOZEMSTVU 2024 – MEDIJI I STRUKTURE”.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Publikacija izražava isključivo stavove autora/autorica i ne može se poistovjetiti sa službenim stavom Ministarstva vanjskih poslova.

Ovaj bilten izrađen je uz finansijsku podršku Savjeta za nacionalne manjine. Sadržaj ovog biltena u isključivoj je odgovornosti Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik” i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Savjeta za nacionalne manjine.

POLSKIE TOWARZYSTWO KULTURALNE
POLJSKA KULTURNA UDRUGA

SAVJET ZA
NACIONALNE
MANJINE

Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

STOWARZYSZENIE
„WSPÓLNOTA POLSKA”

<http://www.wspolnotapolska.org.pl>

Czerwcówka

Café Kopernik

każda pierwsza środa miesiąca

przyjdź pogadać

Zagrzeb, Savska 34/36